Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

21 март 2024 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 1215/2012 — Член 45 — Отказ за признаване на съдебно решение — Член 71 — Връзка на този регламент с конвенциите, отнасящи се до специфична област — Конвенция за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR) — Член 31, параграф 3 — Висящ процес — Споразумение за предоставяне на компетентност — Понятието „обществен ред“

По дело C-90/22

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд) с акт от 10 февруари 2022 г., постъпил в Съда на 10 февруари 2022 г., в рамките на производство по дело

„Gjensidige“ ADB

при участието на:

„Rhenus Logistics“ UAB,

„ACC Distribution“ UAB,

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

състоящ се от: Ал. Арабаджиев, председател на състава, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (докладчик) и I. Ziemele, съдии,

генерален адвокат: N. Emiliou,

секретар: P. Стефанова-Камишева, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 23 март 2023 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за „Gjensidige“ ADB, от G. Raišutienė, адвокат,

* Език на производството: литовски.

– за „Rhenus Logistics“ UAB, от V. Jurkevičius и E. Sinkevičius, адвокати,

– за литовското правителство, от V. Kazlauskaitė-Švenčionienė и E. Kurelaitytė, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от P. Messina, S. Noë и A. Steiblytė, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 14 декември 2023 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 45, параграф 1, буква а) и буква д), подточка ii) и член 71 във връзка, от една страна, с членове 25, 29 и 31, и от друга страна, със съображения 21 и 22 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между „Gjensidige“ ADB, застрахователно дружество, и „Rhenus Logistics“ UAB, транспортно дружество, по повод на възстановяването на обезщетението, което Gjensidige е изплатило на „ACC Distribution“ UAB за вредата, претърпяна от последното при изпълнението на сключения с Rhenus Logistics договор за международен превоз.

Правна уредба

Регламент № 1215/2012

3 Съгласно съображения 3, 4, 21, 22, 30 и 34 от Регламент № 1215/2012:

„(3) Съюзът си е поставил за цел поддържане и развитие на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, inter alia, като улеснява достъпа до правосъдие, по-специално чрез принципа на взаимното признаване на съдебните и извънсъдебните решения по граждански дела. […]

(4) […] Затова от съществено значение са разпоредбите за уеднаквяване на правилата по спорове за компетентност по граждански и търговски дела и за осигуряване на бързо и опростено признаване и изпълнение на съдебни решения, постановени в държава членка.

[…]

(21) В името на хармоничното правораздаване е необходимо да се сведе до минимум възможността да има успоредни производства, както и да се гарантира, че в различни държави членки няма да се произнасят противоречащи си съдебни решения. Следва да съществува ясен и ефективен механизъм за решаване на висящи дела (lis pendens) и свързани с тях производства и за отстраняване на проблемите, които произтичат от национални различия като тези във връзка с определянето на времето, към което едно дело се счита за висящо. За целите на настоящия регламент това време следва да се определи автономно.

(22) При все това, с цел да се подобри ефективността на изключителните споразумения за избор на съд и да се избегнат способи за злоупотреба при съдебните спорове, е необходимо да се предвиди изключение от общото правило за висящи дела (lis pendens), с оглед на разрешаването по удовлетворителен начин на специфична ситуация, в която могат да възникнат успоредни производства. Такава е ситуацията, в която съд, който не е определен в изключително споразумение за избор на съд, е сезиран с иск и определеният съд е сезиран впоследствие с иск със същия предмет и между същите страни. В такъв случай съдът, който е сезиран пръв, следва да спре образуваното от него производство веднага след сезирането на определения в споразумението съд докато другият съд не обяви, че не е компетентен съгласно изключителното споразумение за избор на съд. Така се цели да се гарантира, че в тази ситуация определеният в споразумението съд се ползва с предимство, за да вземе решение по отношение на действителността на споразумението и степента, в която споразумението се прилага за висящия пред него спор. Определеният в споразумението съд следва да може да разглежда иска независимо от това, дали съдът, който не е определен в споразумението, вече е взел решение за спиране на образуваното от него производство.

[…]

[…]

(30) Страната, която оспорва изпълнението на съдебно решение, постановено в друга държава членка, следва да може, доколкото е възможно, и в съответствие с правната система на сезираната държава членка, да се позове, при същата процедура, в допълнение към основанията за отказ, предвидени в настоящия регламент, и на основанията за отказ съгласно националното право и в рамките на определените в националното право срокове.

Признаването на съдебно решение обаче следва да бъде отказвано само ако са налице едно или повече от основанията за отказ, предвидени в настоящия регламент.

[…]

(34) Следва да се гарантира приемственост между [Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3; наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“)], Регламент (ЕО) № 44/2001 [на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74)] и настоящия регламент и

за тази цел следва да се установят преходни разпоредби. Същата нужда от приемственост се прилага и по отношение на тълкуването от Съда на Европейския съюз на Брюкселската конвенция от 1968 г. и на регламентите, които я заменят“.

4 Глава II от Регламент № 1215/2012 съдържа раздел 6, който е озаглавен „Изключителна компетентност“ и се състои единствено от член 24. Този член посочва съдилищата, които притежават изключителна компетентност да разглеждат изброените в него видове дела, независимо от местоживеенето на страните.

5 Глава II от посочения регламент съдържа и раздел 7, озаглавен „Пророгация на компетентност“. В този раздел се намира член 25, който гласи в параграф 1 следното:

„Ако страните, независимо от местоживеенето им, са се договорили, че съд или съдилищата на държава членка са компетентни за разрешаване на всякакви спорове, които са възникнали или които могат да възникнат във връзка с определено правоотношение, този съд или тези съдилища имат компетентност, освен ако споразумението е недействително по отношение на материалноправната си действителност съгласно правото на тази държава членка. Тази компетентност е изключителна, освен ако страните са уговорили друго. […]“.

6 Член 29 от Регламент № 1215/2012 предвижда:

„1. Без да се засяга разпоредбата на член 31, параграф 2, когато искове с един и същ предмет и между същите страни са предявени в съдилищата на различни държави членки, всеки съд, различен от първия сезиран съд, спира разглеждането на делото служебно, докато бъде установена компетентността на първия сезиран съд.

2. По посочените в параграф 1 случаи по искане на сезиран със спора съд всеки друг сезиран съд незабавно уведомява първия съд относно датата, на която е бил сезиран в съответствие с член 32.

3. Когато бъде установена компетентността на първия сезиран съд, всеки друг съд, различен от първия сезиран съд, се отказва от компетентност в полза на този съд“.

7 Член 31 от този регламент гласи:

„1. Когато исковете спадат към изключителната компетентност на няколко съдилища, всеки съд, различен от първия сезиран съд, се отказва от компетентност в полза на този съд.

2. Без да се засяга член 26, когато е сезиран съд на държава членка, на когото чрез посоченото в член 25 споразумение е предоставена изключителна компетентност, всеки съд на друга държава членка спира производството, докато сезираният въз основа на споразумението съд обяви, че не е компетентен съгласно споразумението.

3. Когато определеният със споразумението съд се обяви за компетентен в съответствие със споразумението, всеки съд на друга държава членка се отказва от компетентност в полза на този съд.

[…]“.

8 Член 36, параграф 1 от посочения регламент има следния текст:

„Решение, постановено в една държава членка, се признава в друга държава членка без изискване за специално производство“.

9 Член 45 от същия регламент предвижда:

„1. По молба от заинтересована страна признаването на съдебно решение се отказва:

а) ако такова признаване явно противоречи на обществения ред в сезираната държава членка;

[…]

д) ако съдебното решение е в противоречие с[ъс]:
   i) раздели 3, 4 или 5 от глава II, когато притежателят на полицата, застрахованото лице, третото ползващо се лице по застрахователен договор, увредената страна, потребителят, работникът или служителят са ответници; или
   ii) раздел 6 от глава II.

[…]

3. Без да се засяга параграф 1, буква д), компетентността на съда по произход не може да се преразглежда. Критерият за обществения ред, посочен в параграф 1, буква а), не може да се прилага по отношение на правилата относно компетентността.

[…]“.

10 Член 71 от Регламент № 1215/2012 гласи:

„1. Настоящият регламент не засяга действието на конвенции, по които държавите членки са страни и които във връзка със специфични области уреждат компетентността или признаването или изпълнението на съдебни решения.

2. С цел да се осигури еднакво тълкуване, параграф 1 се прилага по следния начин:

[…]

б) съдебни решения, постановени в държава членка от съд, упражняващ компетентност по силата на конвенция, засягаща специфична област, се признават и изпълняват в другите държави членки в съответствие с настоящия регламент.

Когато конвенция относно специфична област, по която са страни както държавата членка по произход, така и сезираната държава членка, установява условия за признаване и изпълнение на съдебни решения, се прилагат тези условия. Във всеки случай разпоредбите на настоящия регламент относно признаване и изпълнение на съдебни решения могат да бъдат приложени“.

CMR

11 Съгласно член 1, параграф 1 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки, подписана в Женева на 19 май 1956 г. и изменена с протокол, подписан в Женева на 5 юли 1978 г. (наричана по-нататък „CMR“), тя се прилага „за всеки договор за автомобилен превоз на стоки с превозни средства срещу заплащане, когато мястото на приемане на стоката за превоз и предвиденото място за доставянето ѝ […] се намират в две различни държави, от които поне една е договаряща страна […] независимо от седалището и националността на страните“.

12 CMR е договорена в рамките на Икономическата комисия за Европа на Организацията на обединените нации. Повече от 50 държави, сред които всички държави — членки на Европейския съюз, са се присъединили към CMR.

13 Съгласно член 31 от CMR:

„1. За всеки спор, произтичащ от превозите, подчинени на тази конвенция, ищецът може да сезира освен съдилищата на договарящите държави, посочени по общо съгласие на страните, още и тези на държавата, на територията на която се намира:

а) местожителството на ответника, главното му седалище или клонът, или агенцията, чрез която е бил сключен превозният договор, или

б) мястото, където стоката е била приета за превоз, или мястото, предвидено за доставянето ѝ.

Ищецът може да сезира само тези съдилища.

[…]

3. Когато при спор, посочен в параграф 1 от този член, решение на съд в договаряща страна е станало изпълнимо в тази държава, то става изпълнимо и във всички останали договарящи държави веднага след изпълнението на установените за това формалности в заинтересованата държава. Тези формалности не могат да доведат до преразглеждане на спора.

[…]“.

14 Член 41, параграф 1 от CMR гласи:

„С изключение на разпоредбите на член 40, нищожна и без правно действие е всяка клауза, която пряко или косвено противоречи на разпоредбите на тази конвенция. Нищожността на подобни клаузи не повлича нищожност на останалите клаузи на договора“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

15 ACC Distribution сключва с Rhenus Logistics договор, по силата на който последното се задължава да извърши превоз на компютърно оборудване от Нидерландия до Литва (наричан по-нататък „процесният договор за международен превоз“).

16 Тъй като част от товара е откраднат по време на превоза, Gjensidige изплаща на ACC Distribution по силата на застрахователен договор обезщетение в размер на 205 108,89 евро.

17 На 3 февруари 2017 г. Rhenus Logistics предявява пред Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Първоинстанционен съд Зеландия-Западен Брабант, Нидерландия) установителен иск за съществуване на ограничена отговорност.

18 ACC Distribution и Gjensidige искат от този съд да приеме, че предявеният иск не е от компетентността му, или да спре производството, тъй като ACC Distribution и Rhenus Logistics са се споразумели, че компетентни да се произнасят по споровете, възникнали при изпълнението на процесния договор за международен превоз, са литовските съдилища.

19 С решение от 23 август 2017 г. посоченият съд отхвърля искането на ACC Distribution и Gjensidige. В това отношение той приема, че по силата на член 41, параграф 1 от CMR сключеното между ACC Distribution и Rhenus Logistics споразумение за предоставяне на компетентност е нищожно, щом като ограничава избора на компетентни съгласно член 31 от CMR съдилища.

20 На 19 септември 2017 г. Gjensidige предявява пред Kauno apygardos teismas (Окръжен съд Каунас, Литва) обратен иск за осъждане на Rhenus Logistics да възстанови сумата от 205 108,89 евро, която Gjensidige е изплатило на ACC Distribution като обезщетение.

21 С определение от 12 март 2018 г. Kauno apygardos teismas (Окръжен съд Каунас) спира производството до постановяването на окончателно решение от Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Първоинстанционен съд Зеландия-Западен Брабант).

22 С решение от 25 септември 2019 г. Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Първоинстанционен съд Зеландия-Западен Брабант) приема за установено, че отговорността на Rhenus Logistics по отношение на ACC Distribution и Gjensidige е ограничена и не може да надхвърля размера на обезщетението по член 23, параграф 3 от CMR. Това решение не е обжалвано и съответно придобива сила на пресъдено нещо.

23 В изпълнение на посоченото решение Rhenus Logistics изплаща на Gjensidige сумата от 40 854,20 евро, заедно с лихвите, на основание на така ограничената му отговорност спрямо претърпените от ACC Distribution вреди. Вследствие на това Gjensidige се отказва от съответната част от обезщетителната си претенция спрямо Rhenus Logistics.

24 С решение от 22 май 2020 г. Kauno apygardos teismas (Окръжен съд Каунас) отхвърля обратния иск на Gjensidige със съображението, че по висящото пред него дело е обвързан от силата на пресъдено нещо на решението на Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Първоинстанционен съд Зеландия-Западен Брабант) от 25 септември 2019 г.

25 С определение от 25 февруари 2021 г. Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд) потвърждава решението на Kauno apygardos teismas (Окръжен съд Каунас) от 22 май 2020 г. със съображението, че в случая както разпоредбите на Регламент № 1215/2012, така и тези на CMR са релевантни за решаването на въпроса за компетентността. Съгласно член 31, параграф 1 от CMR обаче, дори страните по процесния договор за международен превоз да са сключили споразумение за предоставяне на компетентност, възникналият между тях спор може по избор на ищеца да бъде отнесен до компетентните съгласно член 31, параграф 1, буква а) или б) от CMR съдилища.

26 Gjensidige подава против това определение касационна жалба пред Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд), който е запитващата юрисдикция. В подкрепа на тази жалба Gjensidige изтъква, че в случай на стълкновение между правилата за компетентност на CMR и на Регламент № 1215/2012 член 25, параграф 1 от този регламент трябва да има предимство, тъй като тази разпоредба квалифицира като изключителна компетентността, която страните се споразумяват да предоставят на определен съд на държава членка.

27 Позовавайки се по-специално на решения от 4 май 2010 г., TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243), от 19 декември 2013 г., Nipponka Insurance (C-452/12, EU:C:2013:858), и от 4 септември 2014 г., Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145), запитващата юрисдикция приема, че разпоредбите на CMR, включително член 31, по принцип са относими към въпросите за международната компетентност, които се поставят при спорове като разглеждания по висящото пред нея дело. Съответно споразумението за предоставяне на компетентност не създавало изключителна компетентност за посочените от страните съдилища и ищецът бил свободен да сезира някое от компетентните съгласно въпросния член 31 съдилища. Освен това тази юрисдикция констатира, че в случая предявените съответно в Нидерландия и Литва искове са тъждествени, тъй като имат един и същ предмет.

28 Запитващата юрисдикция обаче си задава въпроса дали член 31 от CMR е съвместим с Регламент № 1215/2012, доколкото този член допуска да не се приложи споразумението за предоставяне на компетентност.

29 Всъщност според тази юрисдикция Регламент № 1215/2012 действително установява като общо правило, че при висящ процес предимство има първият сезиран съд, но член 31, параграфи 2 и 3 от този регламент предвижда изключение от това правило в случаите, когато е сключено споразумение за предоставяне на компетентност. От съображение 22 от посочения регламент било видно, че с това изключение се цели да се подобри ефективността на изключителните споразумения за избор на съд и да се избегнат злоупотреби с избора на компетентен съд.

30 Запитващата юрисдикция обаче отбелязва, че CMR и Регламент № 1215/2012 третират по коренно противоположен начин споразуменията за предоставяне на компетентност. Според тази юрисдикция член 25, параграф 1 от този регламент предвижда, че по принцип компетентността, предоставена по споразумение между съдоговорителите, е изключителна. Съгласно член 31 от CMR обаче съдът, определен със споразумение за предоставяне на компетентност, нямал изключителна компетентност. Предвиденият в член 31 от CMR режим на компетентност съответно не бил пречка за злоупотреби с избора на компетентен съд и дори би могъл да ги насърчи.

31 Запитващата юрисдикция посочва, че Регламент № 1215/2012 не урежда пряко правните последици при нарушаване на правилата за висящ процес в хипотезата на сключено споразумение за предоставяне на компетентност. По-специално, този регламент не предвиждал изрично никакви основания да се откаже признаване на съдебно решение, което е било постановено в друга държава членка в нарушение на такова споразумение.

32 Запитващата юрисдикция същевременно си задава въпроса дали с оглед по-специално на желанието на законодателя на Съюза да се подобри ефективността на споразуменията за избор на съд, разпоредбите на Регламент № 1215/2012 не би трябвало да се тълкуват в смисъл, че разпростират защитата на такива споразумения и върху признаването и изпълнението на съдебни решения.

33 Освен това запитващата юрисдикция отбелязва, че когато непосочен в споразумението за предоставяне на компетентност съд приеме, че е компетентен, има опасност ответникът да се окаже изненадан както от това кой съд е сезиран, така и евентуално от това кое е приложимото към същността на спора право.

34 Затова запитващата юрисдикция смята, че такова положение — при което прилагането на произтичащи от международна конвенция като CMR правила позволява да не се приложи споразумение на страните както по отношение на компетентността, така и по отношение на приложимото право по едно и също дело — може да е несъвместимо с основните принципи на справедливия процес и с преследваните с Регламент № 1215/2012 цели, което пък повдигало въпроси за съответствието с обществения ред.

35 При тези обстоятелства Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Може ли член 71 от Регламент № 1215/2012, разглеждан в светлината на членове 25, 29 и 31 и съображения 21 и 22 от него, да се тълкува в смисъл, че допуска прилагането на член 31 от [CMR] и в случаите, когато спор, попадащ в приложното поле на двата правни акта, е предмет на споразумение за предоставяне на компетентност?

2) Като се има предвид намерението на законодателя [на Съюза] да засили защитата на споразуменията за предоставяне на компетентност в Европейския съюз, може ли член 45, параграф 1, буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 да се тълкува по-широко, като обхващащ не само раздел 6, но и раздел 7 от глава II от този регламент?

3) Предвид особеностите на конкретния случай и произтичащите правни последици, може ли понятието „обществен ред“, използвано в Регламент № 1215/2012, да се тълкува в смисъл, че обхваща основанието да не се признае съдебно решение на друга държава членка, когато прилагането на специализирана конвенция, каквато е [CMR], води до възникване на правно положение, при което по едно и също дело не се спазват нито споразумението за предоставяне на компетентност, нито споразумението относно приложимото право?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

36 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали съд на държава членка може да приеме, че е компетентен да се произнесе по предявен на основание на договор за международен превоз иск, при все че този договор съдържа споразумение за предоставяне на компетентност на съдилищата на друга държава членка.

37 Освен това с втория и третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали е възможно съд на държава членка да откаже да признае решение на съд на друга държава членка, който е приел, че е компетентен въпреки наличието на такова споразумение за предоставяне на компетентност.

38 В това отношение най-напред следва да се провери дали съд на държава членка действително би могъл да откаже да признае решение, постановено от съд на друга държава членка по предявен на основание на договор за международен превоз иск, със съображението че последният съд е приел, че е компетентен въпреки наличието на споразумение за предоставяне на компетентност в полза на други съдилища, и то независимо дали съдът на тази друга държава членка правилно е приел, че е компетентен.

39 При това положение е важно да се определи през призмата на кой акт трябва да се разгледа този въпрос — на Регламент № 1215/2012 или на CMR, предвид безспорния в случая факт, че процесният договор за международен превоз попада в приложното поле и на двата акта.

40 Тъй като Регламент № 1215/2012 отменя и заменя Регламент № 44/2001, който от своя страна заменя Брюкселската конвенция, направеното от Съда тълкуване на разпоредбите на един от тези правни актове важи и за тези на останалите, когато тези разпоредби могат да се квалифицират като еквивалентни (решение от 16 ноември 2023 г., Roompot Service, C-497/22, EU:C:2023:873, т. 21 и цитираната съдебна практика).

41 Както генералният адвокат отбелязва в точка 78 от заключението си, по силата на член 71 от Регламент № 1215/2012 конвенция като CMR, отнасяща се до специфична област, има предимство пред този регламент. Всъщност съгласно член 71, параграф 1 посоченият регламент не засяга действието на конвенции, по които са страни държавите членки и които във връзка със специфични области уреждат компетентността или признаването или изпълнението на съдебни решения. Освен това член 71, параграф 2, втора алинея, първо изречение от същия регламент предвижда, че когато конвенция относно специфична област, по която са страни както държавата членка по произход, така и сезираната държава членка, установява условия за признаване и изпълнение на съдебни решения, се прилагат тези условия. Така в случай на стълкновение на норми законодателят на Съюза е предвидил прилагането на тези конвенции (вж. по аналогия решение от 4 май 2010 г., TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, т. 46 и 47).

42 В случая следва да се отбележи, че съгласно член 31, параграф 3 от CMR, когато решение на съд в договаряща страна е станало изпълнимо в тази държава, то става изпълнимо и във всички останали договарящи държави веднага след изпълнението на установените за това формалности в заинтересованата държава, като тези формалности не могат да доведат до преразглеждане на спора.

43 При все това, от една страна, дори да се предположи, че член 31, параграф 3 от CMR, уреждащ изпълнителната сила, също може да се определи като приложимо по силата на член 71, параграфи 1 и 2 от Регламент № 1215/2012 правило за признаване на съдебни решения, следва да се отбележи, че този член 31, параграф 3 просто обвързва изпълнението на „решение“ по смисъла на тази разпоредба с изпълнението на формалностите, установени за това в заинтересованата държава, като в тази връзка се уточнява единствено че тези формалности не могат да доведат до преразглеждане на спора.

44 В този контекст следва да се вземе предвид член 71, параграф 2, първа алинея, буква б) и втора алинея, второ изречение от Регламент № 1215/2012, съгласно който съдебните решения, постановени в държава членка от съд, упражняващ компетентност по силата на конвенция, отнасяща се до специфична област, се признават и изпълняват в другите държави членки в съответствие с този регламент, чиито разпоредби могат във всички случаи да се прилагат, дори когато тази конвенция определя условията за признаване и изпълнение на тези решения.

45 От друга страна, и при всяко положение, от практиката на Съда е видно, че когато спорът попада в приложното поле на специална конвенция, по която държавите членки са страни, член 71, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 действително изисква по принцип да се прилага тази конвенция, но прилагането ѝ не бива да е в нарушение на принципите, залегнали в основата на съдебното сътрудничество по граждански и търговски дела, като например принципите на свободно движение на съдебни решения по граждански и търговски дела, на предвидимост на компетентните съдилища и следователно на правна сигурност за правните субекти, на добро правораздаване, на свеждане до минимум на възможността за едновременни производства, както и на взаимно доверие в правораздаването в Съюза (вж. по аналогия решение от 4 май 2010 г., TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, т. 45 и 49).

46 Що се отнася по-специално до принципа на взаимно доверие, съдът на сезираната държава в никакъв случай не е в по-добра позиция от съда на държавата по произход, за да се произнесе по компетентността на последния, така че Регламент № 1215/2012 не допуска, с няколко ограничени изключения, упражняването на контрол върху компетентността на съд на една държава членка от страна на съд на друга държава членка (вж. по аналогия решение от 4 май 2010 г., TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, т. 55 и цитираната съдебна практика).

47 При тези обстоятелства именно с оглед на Регламент № 1215/2012 следва да се прецени дали съд на държава членка може да откаже да признае решение на съд на друга държава членка, постановено по предявен на основание на договор за международен превоз иск, позовавайки се на това, че последният съд е приел, че е компетентен въпреки наличието на споразумение за предоставяне на компетентност в полза на други съдилища.

48 От своя страна Регламент № 1215/2012 съдържа в член 45 специална разпоредба, уреждаща случаите, в които се отказва признаване на съдебно решение. Именно с тази разпоредба са свързани вторият и третият въпрос, които съответно следва да бъдат разгледани заедно и на първо място.

По втория и третия въпрос

49 С втория и третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 45, параграф 1, буква а) и буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска съд на държава членка да откаже да признае решение на съд на друга държава членка със съображението, че последният съд е приел, че е компетентен да се произнесе по предявен на основание на договор за международен превоз иск, като не е зачел споразумение за предоставяне на компетентност по смисъла на член 25 от този регламент, което е част от този договор.

50 Веднага следва да се припомни, че тълкуването на разпоредба от правото на Съюза изисква да се вземат предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите и предназначението на акта, от който тя е част (решение от 22 юни 2023 г., Pankki S, C-579/21, EU:C:2023:501, т. 38 и цитираната съдебна практика).

51 Що се отнася, от една страна, до член 45, параграф 1, буква а) от Регламент № 1215/2012, от текста на тази разпоредба следва, че по молба на заинтересована страна признаването на съдебно решение се отказва, ако такова признаване явно противоречи на обществения ред в сезираната държава членка.

52 В този контекст обаче в член 45, параграф 3, второ изречение от Регламент № 1215/2012 се уточнява, че посоченият в този член 45, параграф 1, буква а) критерий за обществения ред не може да се прилага по отношение на правилата относно компетентността.

53 От тълкуването на член 45, параграф 1, буква а) във връзка с член 45, параграф 3, второ изречение от Регламент № 1215/2012 съответно е видно, че член 45, параграф 1, буква а) не допуска съд на държава членка да откаже да признае решение на съд на друга държава членка със съображението, че последният е приел, че е компетентен въпреки съществуването на споразумение за предоставяне на компетентност на съдилищата на държава членка, различна от тази, в която той се намира.

54 Що се отнася, от друга страна, до член 45, параграф 1, буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012, тази разпоредба предвижда, че по молба на заинтересована страна признаването на съдебно решение се отказва, ако съдебното решение е в противоречие с отнасящия се до изключителната компетентност раздел 6 от глава II от този регламент.

55 Този раздел 6 от Регламент № 1215/2012 се състои единствено от член 24, който посочва съдилищата, които притежават изключителна компетентност да разглеждат изброените в него видове дела, независимо от местоживеенето на страните.

56 Именно при тази обстановка запитващата юрисдикция си задава въпроса дали член 45, параграф 1, буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 не следва да се тълкува по-широко в смисъл, че би могло да се откаже признаване на съдебно решение и ако това решение е в противоречие с разпоредбите на раздел 7 от глава II от този регламент, част от който раздел е в частност член 25, отнасящ се до пророгацията на компетентност чрез споразумение за предоставяне на компетентност.

57 В това отношение ясният и недвусмислен текст на член 45, параграф 1, буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 е достатъчен, за да се заключи, че такова широко тълкуване на тази разпоредба е изключено, тъй като би довело до тълкуване contra legem.

58 Съгласно практиката на Съда тълкуването на разпоредба от правото на Съюза не може да има за резултат да лиши ясния ѝ и точен текст от всякакво полезно действие. Поради това, след като смисълът на разпоредба от правото на Съюза следва недвусмислено от самия ѝ текст, Съдът не може да се отклонява от това тълкуване (решение от 23 ноември 2023 г., Ministarstvo financija, C-682/22, EU:C:2023:920, т. 31 и цитираната съдебна практика).

59 При всички положения граматическото тълкуване на член 45, параграф 1, буква а) и буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 в смисъл, че тези разпоредби не допускат съд на държава членка да откаже да признае решение на съд на друга държава членка със

съображението, че последният е приел, че е компетентен, като не е зачел споразумение за предоставяне на компетентност, се потвърждава от контекста, в който се вписват посочените разпоредби, както и от целите и предназначението на този регламент.

60 Всъщност следва да се отбележи, че в съответствие с принципа на взаимното признаване на съдебните и извънсъдебните решения по граждански дела, посочен в съображение 3 от Регламент № 1215/2012, член 36, параграф 1 от този регламент предвижда, че решение, постановено в една държава членка, се признава в друга държава членка без изискване за специално производство. Както следва от съображение 4 от същия регламент, той има за цел да осигури бързо и опростено признаване и изпълнение на съдебни решения, постановени в държава членка.

61 За сметка на това, както се подчертава в съображение 30 от Регламент 1215/2012, признаването на съдебно решение следва да бъде отказвано само ако са налице едно или повече от основанията за отказ, предвидени в този регламент. В това отношение член 45, параграф 1 от посочения регламент изброява изчерпателно основанията, на които може да се откаже признаване на съдебно решение (вж. в този смисъл решение от 7 април 2022 г., H Limited, C-568/20, EU:C:2022:264, т. 31).

62 Следователно, от една страна, що се отнася до свързаното с обществения ред изключение по член 45, параграф 1, буква а) от Регламент № 1215/2012, то трябва да се тълкува стриктно, тъй като съставлява пречка за изпълнението на една от основните цели на този регламент, така че основание за непризнаване на решение поради противоречие с обществения ред на сезираната държава членка, не би трябвало да е надлежно противопоставимо освен в изключителни случаи (вж. по аналогия решение от 7 септември 2023 г., Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, т. 32 и цитираната съдебна практика).

63 Макар по силата на вписаната в член 45, параграф 1, буква а) от Регламент № 1215/2012 уговорка държавите членки по принцип да остават свободни да определят в съответствие с националните си разбирания изискванията на своя обществен ред, границите на това понятие са въпрос на тълкуването на посочения регламент (вж. по аналогия решение от 7 септември 2023 г., Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, т. 33 и цитираната съдебна практика).

64 Следователно, макар Съдът да не може да определя съдържанието на обществения ред в държава членка, той следва да контролира границите, в които съд на държава членка може да използва това понятие, за да не признае съдебно решение, постановено в друга държава членка (решение от 7 септември 2023 г., Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, т. 34 и цитираната съдебна практика).

65 В това отношение съгласно постоянната съдебна практика съдът на сезираната държава членка не може да откаже признаването или изпълнението на това решение на единственото основание, че съществува разлика между правната норма, прилагана от съда на държавата членка по произход, и тази, която би приложил съдът на сезираната държава членка, ако той трябваше да разгледа спора. По същия начин съдът на сезираната държава членка не може да контролира точността на правната и фактическата преценка на съда на държавата членка по произход (решение от 25 май 2016 г., Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, т. 41 и цитираната съдебна практика).

66 Позоваването на свързаното с обществения ред изключение по член 45, параграф 1, буква а) от Регламент № 1215/2012 съответно е възможно само когато признаването или изпълнението на съдебното решение, постановено в друга държава членка, би засегнало по недопустим начин правния ред на сезираната държава членка, тъй като би накърнило някакъв основен принцип. За да се спази забраната за преразглеждане по същество на постановеното в държавата членка по произход съдебно решение, засягането трябва да съставлява явно нарушение на правна норма, считана за съществена в правния ред на сезираната държава членка, или на право, признато за основно в този правен ред (вж. по аналогия решение от 7 септември 2023 г., Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, т. 35 и цитираната съдебна практика).

67 От друга страна, що се отнася до предвидените в Регламент № 1215/2012 правила относно компетентността, член 45 от него допуска да се откаже признаване на съдебно решение поради противоречие с тези правила само в случаите, посочени в параграф 1, буква д) от този член.

68 Така извън възможността по член 45, параграф 1, буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 да се откаже признаване на съдебно решение, ако последното е в противоречие с разпоредбите на глава II, раздел 6 от този регламент, признаване на съдебно решение може да се откаже съгласно член 45, параграф 1, буква д), подточка i) от посочения регламент само в случай на противоречие с разпоредбите на глава II, раздели 3, 4 или 5 от същия регламент, когато притежателят на полицата, застрахованото лице, третото ползващо се лице по застрахователен договор, увредената страна, потребителят или работникът или служителят е ответник. Това се потвърждава от член 45, параграф 3 от Регламент № 1215/2012, в който се уточнява, че без да се засяга член 45, параграф 1, буква д) от този регламент, компетентността на съда по произход не може да се преразглежда при проверката на евентуалния отказ да се признае постановеното от този съд решение.

69 В случая запитващата юрисдикция отбелязва, първо, че с Регламент № 1215/2012 се цели, видно от съображение 22 от него, да се подобри ефективността на споразуменията за избор на съд. Следователно би изглеждало парадоксално нарушение на правилото за висящ процес в хипотезата на сключено такова споразумение да остане без последици по отношение на признаването на постановеното решение.

70 Второ, запитващата юрисдикция посочва, че поради незачитането на споразумение за предоставяне на компетентност приложимо може да се окаже право, различно от това, което би се приложило, ако това споразумение беше зачетено. Затова, в случай че съд, който не е бил избран, приеме, че е компетентен, ответникът би се оказал изненадан както от това кой съд е сезиран, така и евентуално от това кое е приложимото към същността на спора право.

71 По-конкретно, в случая фактът, че Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Първоинстанционен съд Зеландия-Западен Брабант) е приел, че е компетентен да се произнесе по предявения пред него на 3 февруари 2017 г. иск, е имал за последица постановяването на решение по този иск съгласно нидерландското право. Това довело до по-неблагоприятен резултат за Gjensidige, в качеството му на ответник в това производство, отколкото ако делото е бил решено съгласно литовското право, тоест съгласно правото на държавата, чиито съдилища са посочени като компетентни в споразумението за предоставяне на компетентност, съдържащо се в процесния договор за международен превоз.

72 В това отношение все пак е важно да се припомни посоченото в точки 60 и 61 от настоящото решение, а именно че в установената с Регламент № 1215/2012 система взаимното признаване е правилото, докато член 45, параграф 1 от този регламент изброява изчерпателно основанията, на които може да се откаже признаване на съдебно решение.

73 Очевидно законодателят на Съюза е избрал да не включи противоречието с разпоредбите на глава II, раздел 7 от Регламент № 1215/2012, отнасящи се до пророгацията на компетентност, сред основанията да се откаже признаване на съдебно решение. Визираната с този регламент защита на споразуменията за предоставяне на компетентност съответно не означава, че нарушаването им само по себе си би било основание да се откаже признаване.

74 Освен това, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 117 от заключението си, що се отнася до конкретните последици от признаването на решението на Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Първоинстанционен съд Зеландия-Западен Брабант) от 25 септември 2019 г., нищо в преписката, с която разполага Съдът, не дава основание да се заключи, че с признаването на това решение литовският правен ред би бил засегнат по недопустим начин поради нарушаване на основен принцип, както изисква съдебната практика, припомнена в точка 66 от настоящото решение.

75 По-конкретно, само по себе си обстоятелството, че по иска не се произнася съдът, посочен в споразумението за предоставяне на компетентност, и съответно делото не е решено съгласно правото на държавата членка, към която принадлежи този съд, не може да се разглежда като толкова тежко нарушение на правото на справедлив съдебен процес, че признаването на съдебното решение по въпросния иск би било в явно противоречие с обществения ред на сезираната държава членка.

76 С оглед на всички изложени по-горе съображения на втория и третия въпрос следва да се отговори, че член 45, параграф 1, буква а) и буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска съд на държава членка да откаже да признае решение на съд на друга държава членка със съображението, че последният съд е приел, че е компетентен да се произнесе по предявен на основание на договор за международен превоз иск, като не е зачел споразумение за предоставяне на компетентност по смисъла на член 25 от този регламент, което е част от този договор.

По първия въпрос

77 С оглед на отговорите, дадени на втория и третия въпрос, не се налага да се отговаря на първия въпрос.

По съдебните разноски

78 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 45, параграф 1, буква а) и буква д), подточка ii) от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела

трябва да се тълкува в смисъл, че

не допуска съд на държава членка да откаже да признае решение на съд на друга държава членка със съображението, че последният съд е приел, че е компетентен да се произнесе по предявен на основание на договор за международен превоз иск, като не е зачел споразумение за предоставяне на компетентност по смисъла на член 25 от този регламент, което е част от този договор.

Подписи